

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE NİKOTİN, ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞININ 12 AYLIK YAYGINLIĞI

12 Month Prevalence of Nicotine, Alcohol and Substance Dependence Among University Students.

Dr. Nazmiye Kaya¹ , Dr. Ali Savaş Çilli²

Özet

Amaç: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde DSM-IV ölçütlerine göre nikotin, alkol ve madde bağımlılığının 12 aylık yaygınlık oranlarını araştırmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Selçuk Üniversitesi merkez Selçuk Üniversitesi merkez kampüslerinde gündüz lisans eğitimi gören öğrencileri örnekleyen rasgele yöntemle saptanan 323 öğrenciyle (E/K: 168/155) CIDI (Uluslararası Bileşik Tanı Çizelgesi) 2.1 12 aylık versiyonu kullanılarak görüşülmüştür.

Bulgular: Öğrencilerin % 27.5'i son bir yıl içinde bir ay yada daha fazla süreyle her gün sigara kullandıklarını bildirmiştir. Öğrencilerin % 17'si nikotin bağımlılığı (NB), % 13'ü nikotin yoksunluğu (NY) tanısı almıştır. NB erkek öğrencilerde kız öğrencilere göre anlamlı derecede daha yaygın bulunmuştur. Öğrencilerin % 10.2'si son bir yılda 12 birim alkol kullandıklarını bildirmişlerdir öğrencilerin % 1.2'si alkol bağımlılığı, % 2.2'si alkol kötüye kullanım tanısı almıştır. Madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı tanısı alan öğrenci olmamıştır.

Sonuç: Nikotin bağımlılığı önemli sağlık sorunlarından birini oluşturmaktadır. Alkol kullanımı ile ilişkili bozukluklar üniversite yıllarında önemsenmesi gereken boyutlardadır. Madde kullanımı ile ilişkili herhangi bir bozukluk saptanmaması legal olmayan bu maddelerin kullanımının bildirilmemesine bağlı veya bölgesel bir özellik olabilir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, nikotin, alkol madde, bağımlılık, yaygınlık.

Summary

Objective: This study was aimed to determine the 12 month prevalence of nicotine, alcohol and substance dependence among university students according to DSM-IV criteria.

Method: Totally 323 randomized students (male/female: 168/155) were interviewed using 12 month version of CIDI 2.1 (Composite International Diagnostic Interview).

Results: The ratio of daily smoking of students during a month or more than a month in the past year was 27.5%. Seventeen percent of students had nicotine dependence and 13% had nicotine abstinence. Prevalence of nicotine dependence was significantly higher among male students. Nearly 10.2% of students reported that they had used at least 12 drinks of alcohol in the past year, 1.2% of students had alcohol dependence and 2.2% had alcohol abuse. None of the students had substance abuse or dependence.

Conclusion: Nicotine dependence is one of the most important health problems among college students. Alcohol related disorders also should be considered as an important problem. The reason why we could not detect any substance use disorder might be that subjects did not declared substance use for these substances are illegal or it might be a cultural characteristic.

Key Words: University students, nicotine, alcohol, substance, dependence, prevalence.

¹ Doç. Dr. Selçuk Üni. Meram Tıp Fak. Psikiyatri A.D.

² Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üni. Meram Tıp Fak. Psikiyatri A.D.

GİRİŞ

Tütün, alkol ve diğer psikoaktif maddelere başlama yaşı genellikle ergenlik ya da genç erişkinlik dönemidir (3,4). Bu döneme rastlayan üniversite yılları, ergenliğin karmaşasına ek olarak evden ve aileden ayrılma, yeni bir çevreye uyum, bir mesleğe aday olma ve iş bulmaya ilişkin belirsizlikler gibi birçok sorunun olduğu yıllardır. Bu sorunlara bağlı gelişen aşırı stresin, üniversite öğrencilerinde tütün, alkol ve madde kullanımını artırdığı ileri sürülmüştür (2,5).

Yapılan araştırmalardan üniversite öğrencilerinin %80'inin alkol kullandığı, %15'inin ağır içici olduğu (6), %60'ının alkol ya da başka bir madde kullandıkları öğrenilmiştir (7). Bir başka araştırmada ise üniversite öğrencilerinde alkol kullanma %56, düzenli tütün kullanma %10, yaşamlarının bir döneminde kannabis kullanma %35 oranlarında bulunmuştur (8).

Tütün, alkol ve madde kullanımı önemli sağlık sorunlarıyla birlikte, öğrencilerde sinirlilik, hafıza bozuklukları, depresyon, okul başarısızlığı gibi önemli sorunlara yol açmaktadır (4). Bağımlılık gelişmesi açısından 15-24 yaşları riskli gruptur (9). Tütün, alkol ve madde kullanımı genç yaşlarda başlamakta çoğu kez de hayat boyu sürmektedir.

Ülkemizde bu konuda geçerli tanı ölçütleri kullanılarak yapılan araştırmalar azdır. Araştırmamızda üniversite öğrencilerinde tam yapılandırılmış bir görüşme çizelgesi olan CIDI 2.1 (Uluslararası Bileşik Tanı Görüşmesi) kullanarak nikotin, alkol ve madde kullanımı ile ilişkili bozuklukların 12 aylık yaygınlığı araştırılmıştır.

YÖNTEM

Örneklem: Selçuk Üniversitesinin Konya merkezindeki 3 kampüsünde farklı 13 fakültede lisans öğrenimi görmekle olan toplam 20.685 (K: 9205, %44.5, E: 11480, %55.5) öğrenci evren olarak alınmıştır. Çevre il ve ilçelerde öğrenim gören, ön lisans ve gece eğitimi gören öğrenciler örnekleme alınmamıştır. Örneklem büyüklüğü hesaplanırken beklenen herhangi bir ruhsal hastalık görülme sıklığı %30, hata payı ise %5 olarak alınmıştır (10). Bu beklenen ruhsal hastalık

görülme oranı ülkemizde ve diğer ülkelerde yapılan çalışmalar göz önünde bulundurularak tespit edilmiştir (11,12,13). Uygun formül ile hesaplanan 323 kişilik örneklem büyüklüğü tabakalı rasgele örneklem yöntemi uygulanarak görüşülecek öğrenciler seçilmiştir (8).

Ölçekler: Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen CIDI 2.1 sürümünün 12 aylık formu kullanılmıştır (14). CIDI 2.1 sürümü DSM-IV tanı ölçütlerini karşılaması için 1997 yılında geliştirilmiştir. Pek çok çalışmada görüşmeciler arasında, değişik kültürlerde ve zaman içinde iyi-yüksek güvenilirlik gösterdiği bulunmuştur (15). Ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış ve araştırmalarda kullanılmıştır (9,16,17,18).

Görüşmeciler Psikiyatri stajı yapmakta olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 29 son sınıf öğrencisinden oluşturulmuştur. Görüşmecilere stajın ilk haftasında 9-10 kişilik gruplar halinde CIDI eğitimi almış olan araştırmacı öğretim üyesi tarafından 3 gün boyunca günde 3'er saat olmak üzere toplam 9 saat teorik ve uygulamalı eğitim verilmiştir. Görüşmeler ortalama 54.5 ± 22.3 (Min: 25 Max:123) dakika sürmüştür. SPSS programına aktarılan veriler uygun yerlerde Ki-kare istatistik analizi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Yaş ortalaması 20.5 ± 2.5 yıl olan 168'i erkek (%52), 155'i kız (%48) olmak üzere toplam 323 üniversite öğrencisi ile görüşüldü. Öğrencilerin sınıf, medeni durum ve çalışma durumları Tablo 1'de gösterildi.

Öğrencilerin 89'unun (%27.5) son bir yıl içinde bir ay ya da daha fazla süreyle her gün sigara kullandığı öğrenilmiştir. Bu oran erkek öğrenci ($n=168$) için %33.3 ($n=56$), kız öğrenci ($n=155$) için %21.3 ($n=33$) idi. Bir erkek öğrencinin ise aynı süre ve sıklıkta sigara ile birlikte puro ve pipo kullandığı öğrenilmiştir. Bu sıklıkta sigara kullanan öğrencilerin ortalama olarak günde 15.6 ± 9.5 adet sigara kullandığı bulunmuştur (Erkek: 17.7 ± 9.8 , kız: 12.0 ± 7.1 , $p=0.006$). Bu öğrencilerin %40.4'ü 1-10 adet, %48.4'ü 11-20 adet, %11.2'si ise daha yüksek adette sigara kullanmakta idi (Tablo 2).

Tablo 1. Üniversite öğrencilerinin demografik özellikleri

	n	%
Yaş ortalaması (yıl)	20.5±2.5 Erkek: 20.9±2.5 Kız: 20.1±2.4	
Cinsiyet		
Erkek	168	52.0
Kız	155	48.0
Sınıf		
1	97	30.0
2	91	28.2
3	66	20.4
4	62	19.2
5 – 6	7	2.2
Medeni Durum		
Bekar	315	97.5
Evli	7	2.2
Dul	1	0.3
İş durumu		
Çalışmıyor	314	97.2
Tam gün çalışıyor	5	1.6
Yarım gün çalışıyor	4	1.2

Tablo 2. Son bir yıl içinde en az bir ay süreyle her gün sigara kullanan 89 öğrencinin günde kullandıkları sigara adetleri

Sigara adedi	Erkek n=168 n (%)	Kadın n=155 n (%)	Toplam n=323 n (%)
1-10 adet	17 (30.4)	19 (57.5)	36 (40.4)
11-20 adet	31 (55.3)	12 (36.4)	43 (48.4)
21-60 adet	8 (14.3)	2 (6.1)	10 (11.2)
Toplam	56 (100.0)	33 (100.0)	89 (100.0)

Öğrencilerin 55'i (%17) DSM-IV ölçütlerine göre 12 aylık nikotin bağımlılığı (NB) tanısı alırken, 13'ü (%4) nikotin yoksunluğu (NY) tanısı almıştır (Tablo 4). NB tanısı alan öğrencilerin %23.6'sı aynı zamanda NY tanısı aldı. Öğrencilerin 28'i (%33.3) sigara kullanımını hiç bırakmadıklarını bildirmişlerdir. Bırakmayı deneyen 61 öğrencinin %21'inde DSM-IV ölçütlerine göre NY geliştiği bulunmuştur. Sigara kullanımını bırakanların %83.6'sında en az bir yoksunluk belirtisi bulunmuştur.

Erkek öğrencilerin 37'si (%22), kız öğrencilerin ise 18'i (%11.6) NB tanısı almıştır. Erkek öğrencilerde NB anlamlı derecede daha yaygın bulunmuştur ($p=0.009$). NY yaygın-

lığı da erkek öğrencilerde kız öğrencilere göre oldukça yüksek olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildi (E: $n=10$, %5.9; K: $n=3$, %1.9; $p=0.058$).

Son bir yıl içinde en az bir ay süreyle her gün sigara kullanan öğrencilerden NB tanısı almayanların günde ortalama 12.8 ± 8.1 sigara kullandığı, NB tanısı alanların ise ortalama 17.3 ± 10.0 sigara kullandığı bulunmuştur ($p=0.030$).

NB tanısı alan erkek öğrenciler günde ortalama 19.2 ± 10.7 , kız öğrenciler ise 13.4 ± 7.2 sigara kullanmakta idiler ($p=0.044$). NY tanısı alan erkek öğrenciler ise günde ortalama 16.6 ± 6.9 , kız öğrenciler 12.7 ± 6.4 sigara kullanmakta idiler.

Öğrencilerin 33'ü (%10.2) son bir yıl içinde en az 12 birim alkol kullandıklarını bildirmişlerdir. Bu oran erkek öğrenci için %15.5, kız öğrenci için %4.5 olarak bulunmuştur (Tablo 3). Öğrencilerin 4'ünde (%1.2) alkol bağımlılığı, 7'sinde (%2.2) alkol kötüye kullanımı bulunmuştur. Alkol bağımlılığı tanısı alan öğrencilerin tümü erkekti. Madde bağımlılığı veya kötüye kullanımı tanısı alan öğrenci bulunmamıştır (Tablo 4).

Tablo 3. Son bir yıl içinde en az 12 birim alkol kullanan 33 öğrencinin alkol kullanım sıklıkları

Alkol kullanma sıklığı	Erkek n=26 n (%)	Kadın n=7 n (%)	Toplam n=33 n (%)
Hemen her gün	1 (3.8)	-	1 (3.0)
Haftada 3-4 gün	1 (3.8)	1 (14.3)	2 (6.1)
Haftada 1-2 gün	8 (30.8)	-	8 (24.2)
Ayda 1-3 gün	9 (34.7)	4 (57.1)	13 (39.4)
Ayda 1 den az	7 (26.9)	2 (28.6)	9 (27.3)

Tablo 4. Üniversite öğrencilerinde nikotin, alkol ve madde bağımlılığı ve kötüye kullanımının 12 aylık yaygınlığı

Tanı	Erkek n=168 n (%)	Kadın n=155 n (%)	Toplam n=323 n (%)
Nikotin bağımlılığı	37 (22.0)	18 (11.6)	55 (17.0)
Nikotin yoksunluğu	10 (6.0)	3 (1.9)	13 (4.0)
Alkol bağımlılığı	4 (2.4)	-	4 (1.2)
Alkol kötüye kullanımı	5 (3.0)	2 (1.3)	7 (2.2)
Madde bağımlılığı kötüye kullanımı	-	-	-

TARTIŞMA

Tütün, alkol ve madde kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalarda farklı yaygınlık ölçütlerinin kullanılması sonuçların karşılaştırılmasını zorlaştırmaktadır. Araştırmamızda kullanılan CIDI 2.1 NB modülünde son bir yıl içinde en az bir ay süre ile her gün en az bir kez tütün kullanımı ölçütü olarak alınmaktadır. Bu ölçüte göre çalışmada üniversite öğrencilerinin %27.5'i düzenli olarak sigara kullanmaktadır. Tütün kullanım şekli olarak puro veya pipo kullanımı ve tütünün çiğneme çok nadirdir. Sigara diğer kullanım şekillerine göre daha kolay ve daha çok tüketildiği için ilk sırada yer almaktadır (19).

Ülkemizde lise öğrencilerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin %65.1'inin yaşamlarında en az bir kez sigara kullandıkları, %49.5'inin son bir yıl içinde en az bir kez sigara kullandığı rapor edilmiştir (20). Başka bir araştırmada ise bu oran %37.9 bulunmuştur (21). Tıp fakültesi öğrencileri arasında sigara kullanım yaygınlığı %27.3 oranıyla daha düşük bulunmuştur (22).

Genç nüfus üzerinde değişik ülkelerde yapılan araştırmalarda farklı oranlarda tütün kullanıldığı bulunmuştur. Nijerya'da üniversite öğrencilerinin %37.4'ünün, Çin'de ise %27.4'ünün yaşam boyu en az bir kez tütün kullandıkları bulunmuştur (23,24). Kolombiya'da tıp öğrencilerin %25.9'nun her gün tütün kullandıkları (25), Kenya'da üniversite öğrencilerinin %35.8'inin son bir yıl içinde sigara kullandıkları bulunmuştur (26).

Değişik kültürlerde yapılan araştırmalarda tütün kullanımı erkeklerde daha sık bulunmuştur (18-21,27,28,29). Araştırmamızın bulgusu da bu yöndedir.

Araştırmamızda düzenli sigara kullanan öğrencilerin %63 gibi oldukça yüksek oranda DSM-IV ölçütlerine göre NB tanısı aldığı görülmektedir. Düzenli ve sürekli nikotin kullanımının NB gelişmesinde önemli rolü olduğu görüşünü desteklemektedir (30).

Araştırmamızda %17 olarak bulunan NB, değişik ülkelerde genç erişkin nüfusta %14.6-18.3 arasında bulunan oranlara yakındır (25,31,32). Tam yapılandırılmış görüşme çizelgeleri ile yakın zamanda yaygınlığı araştırılmaya başlanan NY ile ilgili araştırmalar henüz azdır. Çalışmamızda sigara kullanımını bırakanların %83.6'sında en az bir yoksunluk belir-

tisi bulunurken başka bir araştırmada 15-22 yaş arası her gün sigara içenlerin %90'da kesilme belirtileri saptanmıştır (33). NB nedeniyle tedaviye alınan 96 ergende DSM-III-R ölçütlerine göre 12 aylık nikotin yoksunluğu %7.3 olarak bulunmuştur (34). Aynı oran bizim araştırmamızda %14.6 olarak daha yüksek bulunmuştur.

Alkol kullanımı üniversite öğrencilerinde önemli bir sorundur (5). Alkol ve madde kullanımının gizlenmesi eğilimine karşı araştırmamızda öğrencilerin %10.2'si son bir yıl içinde en az 12 birim alkol kullandıklarını bildirmişlerdir. Ülkemizde yapılan araştırmalarda çoğunlukla alkol kullanım oranları bildirilirken bağımlılık ve kötüye kullanım oranlarını bildiren araştırmalar azdır. Bu nedenle öğrencilerin %1.2'sinde alkol bağımlılığı ve %2.2'nde alkol kötüye kullanımı olarak bulunan oranları ülkemizdeki diğer araştırma bulgularıyla karşılaştırma zorluğu vardır. CIDI kullanılarak Erzurum'daki üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada %0.9 olarak bulunan alkol kötüye kullanımı veya bağımlılığının 12 aylık yaygınlık oranı bizim oranımızdan oldukça düşüktür (9). Ülkemizde yapılan diğer araştırmalarda alkole tanışma oranları farklılık göstermektedir. Lise öğrencilerinde alkole tanışma oranları İstanbul'da %34.6, Burdur'da %7.6, yüksek öğrenimdeki gençlerde ise İstanbul'da %43.6, Burdur'da %31.6 olarak bulunmuştur (35). Tıp fakültesi öğrencilerinde alkol kullanım yaygınlığı %47.9 olarak bulunmuştur (20). Sivas'ta ise lise öğrencilerinde son bir ayda en az bir kez alkol kullanımı %8.3 bulunurken (36), İstanbul'da %18 olarak bulunmuştur (18). Oranların farklılığında kullanılan yöntem ve bölgesel özelliklerin rolü olabilir.

ABD'de üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmalarda son bir yıl içinde alkol kullanımı %83.7-%83.6 olarak bulunmuştur (2,37). Ülkemizde üniversite öğrencilerinde alkol kullanım yaygınlığının düşük bulunması kültürel ve ekonomik nedenlere bağlı olabilir.

Üniversite öğrencilerinde alkol kullanım oranları ülkemizde belirgin olarak düşük olmasına karşı bağımlılık ve kötüye kullanım oranları arasındaki fark azdır. Nitekim ABD'de DIS kullanılarak üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmada alkol kötüye kullanımı %2.1, alkol bağımlılığı %2.4 olarak bulunmuştur (25). Bu bulgular alkol bağımlılığının sosyal etmenler

yanında biyolojik ve genetik gibi değişik faktörlere dayanan bir bozukluk olduğu görüşünü desteklemektedir.

Üniversite öğrencilerinde alkol kullanım yaygınlığı yüksek oranlarda olsa da, genel nüfusa göre (Bir yıllık alkol bağımlılığı yaygınlığı: %4.4-%7.2) bağımlılık daha az oranlarda görülmektedir (38, 39, 40). Bağımlılığın gelişmesinde kullanılan alkol miktarı ve süre önemlidir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin bu sorunla tedavi başvuruları da çok sınırlıdır. Aynı üniversitede 10 yıllık bir sürede alkolle ilişkili bir sorun nedeniyle üniversite hastanesine başvuran öğrenci olmamıştır (41).

Ülkemizde ve yurt dışında yapılan araştırmalarda erkek öğrencilerde alkol kullanım yaygınlıkları kız öğrencilerden daha yüksektir (18,20,33,36,37,42 ,43). Bulgularımız da bununla uyumludur.

Araştırmamızda madde kullanım bozukluğu tanısı alan öğrenci olmamıştır. Ülkemizde yapılan bir araştırmada tıp fakültesi öğrencilerinin %6.7'sinin yasal olmayan bir madde denedikleri (20), başka bir araştırmada lise öğrencilerinin %12.4 oranında uçucu madde, %1.9 esrar kullandıkları bulunmuştur (34). İstanbul'da lise öğrencilerinin yaşam boyu esrar kullanma oranı %3.6, son bir yıl içinde ise %2.8 bulunmuştur. Uçucu madde kullanım oranları ise yaşam boyu %8.6, son bir yılda %4.1 bulunmuştur. Eroin, kokain ve hap gibi maddelerin son bir yıl içinde kullanım oranı %2.5'tir (18).

Yurt dışında ise üniversite öğrencilerinde madde kullanım oranları daha yüksek boyutlardadır. İspanya'da öğrencilerde yapılan bir araştırmada yasa dışı ilaç kullanımı yaşam boyu %28.3, son 12 ayda %16.7 bulunmuştur (44). Kenya'da ise üniversite öğrencilerinde yaşam boyu kannabis kullanımı %19.7, inhalan kullanımı %7.2 bulunmuştur (24).

Ülkemizde tütün, alkol ve madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar daha çok kullanım yaygınlığı olarak araştırılmıştır. Kültür ve zamanla değişiklik gösteren tütün, alkol ve madde kullanımı ile ilişkili bozuklukların, değişik merkezlerde zaman zaman tekrarlanarak yapılmasının gerekliliği ortadadır. Zorluklarına karşın CIDI gibi standart görüşme araçları ve ölçütleri ile bu araştırmaların yapılması farklı toplum ve kültürlerdeki bulguların birbirleri ile karşılaştırılma olanağını sağlayabilecektir.

Nikotin, alkol ve madde kullanım ve bağımlılığı için risk grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinde stresin azaltılmasında destek, yönlendirme ve iyileştirme çabalarının hızlandırılması önemli görünmektedir.

KAYNAKLAR

- 1- Amerikan Psikiyatri Birliği. Mental bozuklukların tanısı ve sayımsal el kitabı. 4. baskı. Çev: Köroğlu E. İn: Yüksel N, Sevinçok L. Madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar. 1998, 215-337.
- 2- Lanier C.A., Nicholson T., Duncan D.; "Drug use and mental well being among a sample of undergraduate and graduate college students", J Drug Educ 2001; 31(3):239-248.
- 3- Hong S.M., Giannakopoulos E.; "Effects of age, sex and university status on life satisfaction", Psychol Rep 1994; 74:99-108.
- 4- Bennett M.E., Miller J.H., Woodalf W.G.; "Drinking Binge drinking and other drug use among southwestern undergraduates; three-year trends", Am J Drug Alcohol Abuse 1999; 25(2):351-350.
- 5- Shillington A.M., Clopp J.D.; "Substance use problems reported by college students, combined marijuana and alcohol use versus alcohol-only use", Subst Use Misuse 2001; 36(5):663-672.
- 6- Engs R.C., Teijlingen E.V.; "Correlates of alcohol, Tobacco and Marijuana use among Scottish Post secondary helping profession students", J Stud Alcohol 1997; 58(4): 435-444.
- 7- Doğan Y.B.; "Türkiye'de alkol ve alkol dışı madde kullanımı ve bağımlılığı (Koruma/önleme, tedavi ve rehabilitasyon)", 3P Dergisi 1997; 5(Ek:3):32-44.
- 8- Sümbüloğlu K., Sümbüloğlu V.; Biyoistatistik. 2. Baskı Ankara, Hatiboğlu Yayınevi, 1989, 233-237.
- 9- Kırkpınar İ., Özer H., Coşkun İ., ve ark.; "Erzurum'da ki üniversite öğrencilerinde CIDI/DSM-III R ruhsal bozukluklarının yaşam boyu ve 12 aylık yaygınlığı", 3P Dergisi 1997; 5(4); 253-266.
- 10- Canino G.S., Bird H.R., Shrout P.E., et al.; "The prevalence of specific psychiatric disorders in Puerto Rico", Arc Gen Psychiatry 1997; 44: 727-735.

- 11- Robins L.N., Helzer J.E., Weissman M.M., at all.; "Life time prevalence of specific psychiatric disorders in three sites", Arch Gen Psychiatry 1984; 41: 949-958.
- 12- World Health Organization. Composite International Diagnostic Interview (CIDI; Version 2.1). Geneva, World Health Organization, 1997.
- 13- Witchen H.U., Robins L.N., Cottler L.B., Janca A.; "Cross-cultural feasibility, reliability and sources of variance of the Composite International Diagnostic Interview (CIDI)", Br J Psychiatry 1991; 159:653-658.
- 14- Erol N., Kılıç C., Ulusoy M., ve ark.; Türkiye 'nin ruh sağlığı profili raporu. Ankara, T. C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 1998.
- 15- Rezaki B.G., Rezaki M.; "Bir sağlık ocağına başvuran hastalarda ruhsal sorunlar: bir yıllık izleme çalışması", Türk Psikiyatri Dergisi 1996; 7: 83-91.
- 16- Rezaki M.; "Bir sağlık ocağına başvuran hastalarda depresyon" Türk Psikiyatri Dergisi 1995; 6: 13-20.
- 17- Tuğlu C., Güzelant A., Erdoğan S., Şenevli B., Abay E.; "Hekimlerde sigara içme alışkanlığı ve ruhsal örüntü" Bağımlılık Dergisi 2000; 1(1): 32-42.
- 18- Ögel K., Tamar D., Evren C., Çakmak D.; "İstanbul'da lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı" Klinik Psikiyatri Dergisi 2000; 3(4): 242-246.
- 19- Efendioğlu S., Bilici M., Bağdatlı H., Bekaroğlu M.; Doğu Karadeniz alt bölgesindeki orta öğretim öğrencilerinin sigara kullanım yaygınlığı, ilişkili sosyodemografik özellikler ve risk faktörleri. 36. Ulusal Psikiyatri Kongresi Özet Kitabı. 2000, 58.
- 20- Akvardar Y., Aslan B., Ekici Z.B., Ögün E., Şimşek T.; "Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 2 öğrencilerinde sigara, alkol, madde kullanımı", Bağımlılık Dergisi 2001; 2(2): 49-52.
- 21- Adelekan M.L., Abiodun O.A., Obayan A.O., Oni G., Ogunremi O.O.; "Prevalence and pattern of substance use among undergraduates in a Nigerian University", Drug Alcohol Depend 1992; 29(3):255-61.
- 22- Liu Z., Zhou W., Lian Z., Mu Y., Ca Z., Cao J.; "The use of psychoactive substances among adolescent students in an area in the south-west of Chia", Addiction 2001; 96(2):247-50.
- 23- Rosselli D., Rey O., Calderon C., Rodriguez M.N.; "Smoking in Colombian medical schools the hidden curriculum", Prev Med 2001; 33(3):170-4.
- 24- Odek-Ogunde M., Pande-Leak D.; "Prevalence of substance use of among students in a Kenya university: a preliminary report", East African Medical 1999; 301-306.
- 25- Karam E., Melhem N., Mansour C., Maolouf W., Saliba S., Chami A.; "Use and abuse of licit and illicit substances; prevalence and risk factors among students in Lebanon", Eur Addict Res 2000; 6(4):189-97.
- 26- Hansen M.A., Schumacher C., Ingle D.E., Middaugh J.P., Mehrkens H.L.; "Tobacco use among Alaska youth", Alaska Med 1996; 38(1):26-30.
- 27- Steptoe A., Wardle J., Smith H., Kopp M., Skrabski A., Vinck J., Zotti A.M.; "Tobacco smoking in young adults from 21 European countries; association with attitudes and risk awareness", Addiction 1995;90(4) 571-82.
- 28- Griffin K.W., Botvin G.J., Doyle M.M., Diaz T., Epstein J.A.; "A six-year follow-up study of Determinants of heavy cigarette smoking among high-school seniors", Journal of Behavioral Medicine 1999; 22(3):271-285.
- 29- Chabrol H., Fauray R., Mullet E., Callahan S., Weigelt A., Labrousse F.; "Study of nicotine dependence among 342 adolescent smokers", Arch Pediatrics 2000; 7(10):1064-71.
- 30- Prokhorov A.V., Hudmon K.S., de Moor C.A., Kelder S.H., Conroy J.L., Ordway N.; "Nicotine dependence with drawal symptoms and adolescents readiness to quit smoking", Nicotine Tob Res 2001;3(2):151-5.
- 31- Rojas N.L., Killen J.D., Haydel K.F., Robinson T.N.; "Nicotine dependence among adolescent smokers", Arch Pediatr Adolesc 1998; 152:151-156.
- 32- Patten C.A., Ames S.C., Ebbert J.O., Wolter T.D., Hurt R.D., Gauvin T.R.; "Tobacco use outcomes of adolescent treated clinically for nicotine dependence", Arch Pediatr Adolesc 2001; 155: 831-837.
- 33- Çelikel A.; Alkol kullanım bozuklukları ve tedavisi. Cilt 1. Sayı 2. İçinde: Tamar M., Aydın C: Ergenlikte alkol kullanımı. Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları. 1996, 305-323.
- 34- Doğan O.; "Sivas ilindeki lise öğrencilerinde madde kul-

lanımı yaygınlığı", Bağımlılık Dergisi 2001; 2(2): 53-56.

35- Quigley L.A., Marlatt G.A.; "Drinking among young adults prevalence, patterns and consequences", Alcohol Health Res World 1996; 20 (3) :185-192.

36- Grant B.F.; "Prevalence and correlates of alcohol use and DSM-IV alcohol dependence in United States; results of the National Longitudinal Alcohol Epidemiology Survey". J Stud Alcohol 1997; 58 (5): 464-471.

37- Grant B.F., Harford T.C., Dawson D.A., Chou P., Dufour M., Pickering R.; "Prevalence of DSM-IV alcohol abuse and dependence; United States, 1992", Alcohol Health Res World 1994; 18 (3):243-249.

38- Schuckit M.A.; Alcohol-Related Disorders. (In) Kaplan HI, Sadock BJ (eds): Comprehensive Textbook of Psychiatry, 6. Baskı, Williams-Wilkins, Baltimore, 1995, 775-791.

39- Çilli A.S., Kucur R., Kaya N., Aktan M.K.; "S.Ü.T.F. psikiyatri servisinde yatan olguların retrospektif olarak değerlendirilmesi", İç Anadolu Tıp Dergisi 1994; 4(2): 146-152.

40- Wilsnack S.C., Wilsnack R.W.; "Epidemiology of women's drinking" J Subst Abuse Treat 1991; 3:133-157.

41- Wayne H., Maree T.; "The 12. Month prevalence of substance use and ICD-10 substance use disorders in Australian", Addiction 1999; 94(10):1541-1551.

42- Martinez J.M., Del Rio M.C., Lopez N., Alvarez F.J.; "Illegal drug-using trends among students in a Spanish University in the last decade (1984-1994)", Subst Use Misuse 1999; 34(9):1281-1297.